

Q Y T

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRI
QARSHI MULANDISLIK-JORTSOMYOT INSTITUTI

Ro'yutga olibdi

N° 655
- 29.08.2022 y.

"Hayot faoliyatini xavfsizligi" fanning

SILABUSI

Birim sohisi:	400000	- Qishloq va siv xob'jaligi
Ishni shahri:	410000	- Qishloq, o'mon, badiq-chilik xo'jaligi
Ish Jon yo'naliishi:	5410500	- Qishloq ho'jaligi mabailotlarini saqlash va datlabki ishlav berish texnologiyalari

"Hayot faoliyati xavfsizligi" fanni bo'yicha 5410500 - "Qishloq ho'jaligi
mabailotlarini saqlash va datlabki ishlav berish texnologiyalari" ta'lim yo'naliishi
uchoz sohalre tajimot

Umaniy o'suv sochi	100
Shu jumladan:	
Mu'raca	20 sonat
Laboratoriya	20 sonat
Moskaqil ta'lim	60 sonat

Qarshi-2022

**"Hayot faoliyatı xavfsizligi va mehnat muhofazasi" fani
sillabusi**

Fanning ischihi o'quv dasturi, Toshkent davlat texnika universiteti temoneyidan
ishlab chiqilgan va O'zbekiston Respublikasi Olly va o'rta maxsus ta'lim vazifigining
2019 yil 4 oktyabrdagi 892-soni buyruqning bilm tasdiqlanganiga fani dasturi asosida
ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar :
N. Mamatqulov - QurMII "Ekologiya va mehnat muhofazasi"
kafedras katta o'qituvchisi,

Fan (modul) kodi FVAM-1-13	O'quv yili 2022-2023	Semestr 3	ECTS krediti 4
Fan (modul) nomi Majburiy	Ta'lim til- o'zbek		Hulfalik dars sovali 4
Fanning nomi "Hayot faoliyatı xavfsizligi" fani	Auditoriya mushaq' uktarini (sovali)	Mushaq' ta'lim Juni yuklamo	
	40	60	100

O'qituvchi haqida ma'lumot

Kafedra nomi O'qituvchilar Ma'murachisi	Ekologiya va mehnat muhofazasi FATSI Muhammadullo Norilla Ismonovich	Telefon nomeri +99899 660 0114	e-mail norilla.mahmatqulov@mail.ru
Seminari Mavsumqulov Norilla Ismonovich		+99899 660 0114	norilla.mahmatqulov@mail.ru

Fanning sillabusi "Ekologiya va mehnat muhofazasi" kafedrasiga yig'isibchida (bayon
No. 2, 26.04, 2022 y.), Sunan' teoloqiyasi fakulteti Usuliy komissiyasida
(bayon No. 2, 27.08, 2022 y.) va institut Usuliy kengashida (bayon No. 2,
29.08 2022 y.) muhabkama etilgan va o'qov jarayonida foydalanshga tushya qilingan.

QMII O'qav. usuliy bosqichlarni
bosqilg'i:

Sh. Turdiyev

Fakultet usuliy komissiyasi
misi

M. Hukimova.

"Ekologiya va mehnat muhofazasi"
kafedra madiri:

R.A.Eshbonqulov

I. KIRISH

O'zbekistondi olib borilayotgan ishlashlurdan asosiy manzad, yurtimizda sog'kom va turkamol, belliini, yuksak mo'navviy-ahloqiy fazilaturlari ega bo'lgan avlodni shakllantirishdan iboradir.

Hozirgi davrida butun jahonda texnika va texnologiya, qishloq xo's jaligi va ko'notini o'qinmis tex surʼatlari bilan o'shishi, tibbiy resurslar, o'simlik va hayvonat ohamidan polipartish foydalansish va yuvvoyi tubani o'zdashtirish natiujiada tubbiy, biologik, texnogen, ekologik va boschap ko'pgina xivflar va jihatlar kelinmoq. Bu bolat esa inson bayot faoliyat xavfuzligini ta'minlash muammolini yaniha keskinlashmoqdi. Shu sababli ham atrof-tibbiy mutlit, aboli salomatligi va genofoniga ziym yetkezadigan ekologik muammolarning oldini olish; faqihodda xavfuzlatning oklimi olish va barcha efshiz hizimini takomillashtirish masalalari doslyi siyosatining asosiy yo'nalishidan bindir.

Fan, texnika, ta'lim solusi, ishlash chiqarishda texnologiyu qanchalik rivojlantmasini inson huif-xavfimdan to'iq qofdalashgan emas. Chunki iesonlangan harcha faoliyat va atrof mutlit komponentlarning xavfi va zaruri omillari, har bir faoliyat natijasidan keyin yangi yashirin xavf paydo bo'lishi tabibiy holdir.

Hayot faoliyatini ta'mindash muammolosini hol etish - odamlardan meyarliy shartida faoliyat olib borishi, uni or'rah turgan atrof enubidagi risoxat etligan meyaridan orliq xavfi va zaruri omillardan himoya qilish, optimal mehnat faoliyat, dan olish shaxotni yaxshi va ishlash chiqarishda yuqori ish samaradorlikka erishishsini isberadi.

Hayot faoliyat xavfuzligining eng asosiy formulaasi – bu yashirin (gostenish) xavflar hozida roqobatishni va oldini olislikdan thozad.

Ishlab chiqarishda barcha sohalarda ishlashyotgan zamonaviy mutaxassisdar hayot faoliyat xavfuzligini ta'mindash mesqulida, atrof mukhida bo'layotgan salbyy o'qarishlarning antilash, tushinish, oldini olish va uning oqibaturlarini bartarmi' etishiga tegishli qisnorlar qabul qilish uchun yechimlar bilan savoyasiga ega bo'lishi lozim. Aynan ushu bilimiui "Hayot faoliyat xavfuzligi" fani o'reganadi.

Usbu "Hayot faoliyat xavfuzligi" fani sifohasi davlat ta'lim standarti va namunoiy daʼstur asosida tuzilib "Qishloq xo's jaligi mahsulotlarini saqlash va dastlabki ishlov berish texnologiyalari"¹ ta'min yo'naliishi talabularga mor'ilallangan. Unda farming maʼsud va vazifalari talabalar bilim va ko'nikmasega bo'lgan tukablar, maslah' uledarining maxsus va qisqacha maxzumi, amreliy va laboratoriya inash' uchun zarur texnik vazifalar mustaqil ish bo'yicha ko'rnixmalilar va taysiya etligan adabiyollar roynini keltirilgan.

1.1. O'quv faoliyat dozarlarligi va olly kashbi ta'simlandigi o'rni

Usbu dostor fan tarexi, rivoji, va tishqiboli hamda Respublikamizning ijtimoiy-ekspediyy ishlodalar natijasari, ishlash chiqarish va hujudiy xavfsizlik muammolarining inson bayoti xavfuzligiga ta'siri masalalari oldi dolzaro muammolardan o'rnatildi. Chunki texnossferada ishlash chiqarish jarayoni baxilishi, ishlavechilar uchun tosish vaziyatini muammaklashtiruviga olib keladi.

Davlatlar o'tasida insoniyat bayoti xavf-xatir sozdarlarining ro'y berishi, insoniyat tomonidan qo'llimiyotgan turli zaruri v xavfi muoddular va vositalar ko'plab xavflarni yuzaga keltirishi, iesonlangan bayoti faoliyatiga sog'lig'iqa, atrof-muhit vazifaligiga ta'sir qilmoqdu. Shu sababli ham iqtisodiyotning eng muhim va kechikinib uzzafigiga ta'sir qilmoqdu.

bo'lmaydigan vazifalar qatoriga alboz hayuning xo'ssuzligini ta'mindash masalalari dozaob o'ren olgim. Aynan shu imunnodurning yechimini "Hayot faoliyat xavfuzligi" fani o'regani.

1.2. O'quv faoliyat manzad va vazifalari

Fani o'qishidan manzad - bo'lahak imtakassisidur bayotti faoliyatiga yuzaga keladigan va tarning holib chiqish sababli xavfuziyatlardan, oqibaturlari, va ulurni yev qodish qisdatlari, xavfiz ish shartini yaratish, tubby, texnogen, ekologik va boshqa tushdi foyqoldoda xavfuziyatlardan abdoni himoya qilish, ulurni nazorasi va amaliy jecadan himoyaligiga hamda jaribat olgancha burjanchi tiboy yordam ko'resatish qisdatlari o'rnatishdan foydali.

Ushbu manzadiga erishish uchun fun talabularni nazoraty bilimlari, amaliy ko'nikmulari, xodisa va jarayondengaga uchub yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish vazifalari, foydali davonda sodek bo'lishi munakka bo'lgan fayqoldoda vazifalar, ulurni kechib ishlash sababli, oqibaturni takib qilish usullari, foydali davonda sodek bo'lishi munakka bo'lgan fayqoldoda vazifalarda insonlar va modifiy boyliklarni soqlash va qadqrish vazifalarini ishlash ko'nikmularini hajaris vazifasi to'zadi.

Hayot faoliyatni xavfizchi va mehnati muhafazami o'qish natijasida bo'fajik manzavatida qaydiga bilan va malakaga ega bo'lishlari fayling, asosiy vazifalari surʼatli:

- a) Tazsirxona ega bo'lishlari kerak;
- xavf va xavfuzligining sodek bo'fajik jaxoyonlari;
- mehnat tutari va klassifikatsiyasi;
- amaliy vazifalar va kuch bo'zalishlari;
- ishlash chiqarish sifatlarini asosli hissida tusa'vurga ega bo'lish;
- vazifalari;

b) Tazobador bo'lishlari kerak;

- hayot faoliyat - xavfuzligi sohasida qabul qilingan normativ hujayiqi soqladigan normi vazifalar;
- amaliy mukhabazar sohasida rabbat vazifalari va fayqoldording hujayiqi va hujayiqi;
- ishlash chiqarish sanitariyni va gilgilyeasiiga qo'yildigini talablar;

c) O'zbekiston Respublikasi Foyqoldoda vazifalarda uluring oldini olish va harakat qilish davlat tizimini (FVDT).

- fayqoldoda xavfuziyalarda o'z-o'ziga va o'zaro libby yordam ko'resatish qisdatlari va tarbiini;

- sinuat kurxonalarida yang'in xavfuzligi va elektr xavfuzligiga qo'yishdigan tushdar;
- amumjanmuva va obaxiy himoya vazifalardan foydalanshish qisdatlari;
- qo'yilishda bo'lish chitma bo'lgan vazifalardan himoyalana olishi;

- xavfuzligining borchasi libby yordam ko'resatish qisdati;

- fayqoldoda xavfizchi vazifalar;
- amumjanmuva va obaxiy himoya vazifalardan foydalanshish qisdatlari;
- qo'yilishda bo'lish chitma bo'lgan vazifalardan himoyalana olishi;

-anujenzo va shaxsiy himoyu vositalaridun foydalanimini;
- radiatsiyaviv, kimyoiy va biologik (bakteriologik) nacevda va dozimetriv
nuzurut asbobalar bilan istishladi.

I.3. Hayot faoliyat hayfizdegi fanining bosqiga fanlar va ishlab chiqarish bilan o'zaro bog'liqligi

"Hayot faoliyat xavfizligi" - fani - "Mehmni - muhofizasi", - "Muhabdatchi psichologiyasi", - "Psichofiziologiya", - "Ergonomika", - "Tekhnika", - "Aprof muhit himoyasi va ekologiya", - "Avroplodda holdalar va faygorolar muhofizasi" kabi fanlarning yuqulariga asoslanadi. Ushbu fanlar bilan birga hisobiqot qiladi va o'reganidi. Lechin, insonning hayot faoliyatida barcha tundagi bog'lanishlar bir vujud yuzaga keladi va shu sababli inson o'sez faoliyatda bir necha omillar bilan bog'hundadi, o'zaro ta'sirda bo'ldi. Shu sababli insonning hayot faoliyatini dawridagi umumdasligan sawfi va zururli faktordingning inson sog'ligiga va mehnati qobiliyatiga bingilibadi tu'sini ulobididi mustaqil fan sifatida "Hayot faoliyatni xavfizlejgi" o'rqnasidi.

Hayot faoliyat xavfizligi va mehnati mafholazisi istranini o'rjanish nafaqit texnologferda xavflar tug'ilganda, hukki ishlab chiqarish jarayonida ishlachchalarini kash ko'ndiligiga chalinishchilarni qisqartirish, hoxziz hodisalar oldini olish shuningdek, BIOSferada (attrof-muhinid) yuz beradigan fayqoloddik vaziyatlarda insonorlar o'lini qo'moddil zararlar niqoyosini kamaytirish imkonini beradi.

II. FANNI O'QITISHIDA ZAMONAVIY ANBOROT VA PEDAGOGIK TEKNOLOGIVALAR

Yo'nalishning o'ziga xos xususiyatlari danurni interfaсt usullarda o'zlashtirishni taqsoz qiladi. Buroko asosiy e'tibor usuldiriyora masnig' udotlarda va mustaqil tuyvergafikda o'zlashtirilishidan chiqqarishishidagi nuzariy bilimlarga hunda obekkiv jarayonlar va hodisalarga nishbatan danyosqarashni ma'rura masnig' udotlaringa katta o'tin ajratishadi.

"Hayot faoliyat xavfizligi" faniни o'qitish jarayonida quyidagi usosiy konceptnal yondashuvlardan foydalanshadi:

Shartoga jo 'xalqorigan ta'lim' bu ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishlachchalarini ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni rivojlanishcholarini ko'zqondi. Bu ishlachchalarini to'lgoshti xavfizligini ta'minlash. Hayot faoliyatni xavfizligining asosiy kelgisidagi mottacessislik faoliyat bilan bog'liq o'qish mafhadalaridan kelib chiqqan holda yondashuvishni nazorati tutadi.

Turmi jondozdary - ta'lim texnologiyasi tizimning barchu belgilariini o'zida muijsissam etmonq'si lozim; jarayoning mutiqiyatligi, uning barcha bo'g'indirimi o'zaro bog'langanligi, yaxlidigi.

Faoliyatga yo'nalirigan yondashuv - shaxsing shaxsing jarayoni - siifutini shakllantirishiga, ta'lim oluvchining fuolliyini aktivlashtirish va intensivlashtirish, o'qis jarayonida uning barchu qobiliyat va imkoniyatini, tushshabkorligini ochiniga yo'nalitrigan ta'limni ifodalaydi.

Dialogik jondozshash - bu yondashuv o'qav munosabedarini yanitish zaruriyattini bildirdi. Uning natijasida shaxsing o'z-o'zin fuollashishiga va o'z - o'zini korishdi.

Hankoriflikdagi ta'limni foydali etish - demokratik, tenglik, to'lim beruvchisi va ta'lim shaxsiga foydali mazmunini shakllantirishda va erishilgan natijsalarini boshbosha bigalicha ishlashni joriy etishiga e'tibori qaratishga zarurligi usuli ta'lim oluvchi faoliyatini aktivlashtiradi. Bunda iltom bolinma obekativ qurama-qarshiligi va uni hal etish usullerini ijodiy tarzda qo'flanishi dialektik mushabodani shakllantiradi va rivojimizdagi natijsalar ta'labini mustaqil foydli folyoti ta'mindanadi.

Achorona taqdim qilinadigan nomarovoy vazifa va usullarini qo'lichap-yangi kompyuter va axborot texnologiyalarni o'qib jarayoniga tubiq etish.

O'yinchangan usullari va texnologiya natijsalarini va texnologiya natijsalarini amaliy ishlash, muvoziga o'sad, vizuallash.

Muhammadi to'lim, keys-e-shad, iqtisod, parabol, paradox va loyihalash usullari, amaliy ishlash.

O'yinchagan usoldagan frontal, kollektiv va garnit. O'yinchagan usoldagan frontall, qurultay.

O'yinchagan usoldani - o'qitishning an asaviy shakllari (darslik, ma'rura matni) bilan bir qanday - ko'ngi yeter va aksborot texnologiyalari.

Monitoring va boshbozish - o'qav masnig' udotida va botan kurs davomida o'qitishning natijsalarini rejalidir turada kuzurborilash. Kurs oxirida test topshirilgilar yoki yozuvni ishlashda yordamida timglovlashlangan bilimlarni boshlasanadi.

"Hayot faoliyat xavfizligi" faniни o'qitish - jarayonda kompyuter texnologiyasidan, "Power Point" prezenteriya va "Excel" elektron jadval dasturlardan foydalanshadi. Ayrim mavzuylar bo'yicha talabalar bilan bolumni habolash test usosidi va kompyuter yordamida hujarliadi. Labseatoriya va amaliy masnig' udotlar bo'yicha ulubbi ko'restnular ko'rsinshadi, tanqumsa materiallar tayyorlandi, oraliq va yakunyuslari o'rkanishadi.

III. "HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI" FANDIDAN MASSHG'ULOTTARLING MAYZULARI VA SO'ATLAR BD-VICHA TAQSIMLANISHI

3.1. Ma'rura masnig' udotlari

YR	Ma'rura, bo'lim nomi	Umanish sug'i
1	1-modul. Hayot faoliyat xavfizligining natijsi asoslari	2
1	"Hayot faoliyat xavfizligi" faniga kirish va uning huquqiy asoslari	Hayot faoliyat xavfizligini ta'minlash. Hayot faoliyat xavfizligining asosiy huquq - tushuncha. Hayot faoliyat xavfizligi xavfizligining asosiy tushunchalar va terminlari. Hayot faoliyat xavfizligi turabiy qismilari va ulurning tekshirish obektlari. Hayot faoliyat xavfizligi asoslari, natijsi asoslari Hayot faoliyat xavfizligining basqiqiy asoslari, mazmuni, lablab chiqqarishda faoliyat xavfizligini ta'mindan qiziqdar, qoldalar va meyoriy hujjalar tizimi.
2	2-mavzu. Faoliyat xavfizligini tabii qilish. Uning ergonomika va psichologik asoslari	Faoliyat xavfizligini tabii qilish. Hayot faoliyat xavfizligining asosiy tushunchalar, ulurning mazmuni. Xavflar, ularning tasnifi. Faoliyat xavfizligini ta'minlash tarmoyillari, usulshuburi. "Inson - mitabi" tizimida lessov omili. Faoliyat xavfizligini ta'mindashning

ergonomika usullari aseny princip va usullari. Fizolyat xavfizligi psixologiyasi. Inson fiziyanini tashkil qilishning psixologik jihatidari. Ish joylarini estetik jihatidan.]	
2 -modul. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfizligini boshqarish tizimi	
3 -mavzu. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfizligini boshqarish va xodimlar bilimini tekshirish va o'qitish	2
Ishlab chiqarishda faoliyat xavfizligini boshqarish tizimi, xavfizlikni ta'mindashga oid tahlirlarini rejalanshtirish. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfizligini boshqarish tizimini mablag' bilan ta'mindash tahlivchilarni faoliyat xavfizligini tekshirish uchun qilish u o'qitish va qayta tuyvutesh tizimi. Xodimlarni o'qitish va qayta tuyvuteshni tashkil qilish. Bilimlarni tekshirish va boshokesh tizimi samaradorligi.	
4 -mavzu. Ishlab chiqarishda sodir bo'lgan haxxitiz usullar 2 va kach korxonalar	2
Ishlab chiqarishda mehnat qobiliyatini yo'q qolishni. Faoliyat jarayonida sodir bo'lgan uvariylar. Ishlab chiqarishda faoliyat jarayeni soqtila yuzaga keladigan jarayonidanibular vi kach kasalliklari H-1 shakldagi doldornomani to'ldirish turlidi.	
5 -mavzu. Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigiyenasi 2 meyarlar, ozmaruni. Ishlab chiqarishdagi changlar va zaharlari moddalarining inson organizmiga ta'siri.	2
Ixodosferalik havo moddining ko'rnikchilari, ularning mehnat faoliyatiga ta'siri, ishlab chiqarish mikroklituning injyeknik meyorduri, ularning inson organizmiga ta'siri. Ishlab chiqarishda mo'tadi ob-havo shuroitini yaratish. Ishlab chiqarish changlari moddalarining inson organizmiga saday ta'siri. Changlarga qurish choroi-tubditar. Ishlab chiqarish korxonalarini shammollatish, yorish 2 tizimi va shovqin, ittiroz hamda zaruri nurlanishlar inson organizmiga zararli ta'siri	
Ishlab chiqarish korxonalarini shammollatish tizimi ularning tutari. Ummuniy va mahalliy shamollatishning mobiyati. Ishlab chiqarishda yorish va uni moyorduri. Shovqin va turaish taomishchi, mahofza chora-tubditar. Ultra va insha boshishlarning inson organizmiga zararli ta'siri. Ishlab chiqarishda zarardi nurlanishlar, ularning hisusiyatlari va inson organizmiga ta'siri.	2
6 -mavzu. Ishlab chiqarish korxonalarini shammollatish, yorish 2 tizimi va shovqin, ittiroz hamda zaruri nurlanishlar inson organizmiga zararli ta'siri	2
Ishlab chiqarish korxonalarini shammollatish tizimi ularning tutari. Ummuniy va mahalliy shamollatishning mobiyati. Ishlab chiqarishda yorish va uni moyorduri. Shovqin va turaish taomishchi, mahofza chora-tubditar. Ultra va insha boshishlarning inson organizmiga zararli ta'siri. Ishlab chiqarishda zarardi nurlanishlar, ularning hisusiyatlari va inson organizmiga ta'siri.	2
7 -mavzu. Ishlab chiqarishda elektr xavfizlik usullari 2	2
Ishlab chiqarishda elektr xavfizlik usullari. Elektr tokidan mahofzaclanish usullari. Yerga ulab mahofzaclanish tubditar. Inson turasiga elektr tolikga ko'rnatayotgan qarshilligi	
8 -mavzu. Favquloddida vaziyatdarda va fuqaro mahofzaclanish usullari, ularning turlari. Fuqaro 2 mahofzaclanish usullari va vazifalar. Zizila va undan mahofzaclanish tadbiqtari	2
Tahiy, texnologik va ekologik favquloddida vaziyatlar va undan	2

muhofazalanish usullari. Fuqaro muhofazanasi rejallrim tuzish. Fuqaro muhofazani shahso qos masq'ukelerini tashkil qilish va o'shaerish. Zitezla va uning sodir bo'lgan Zizila vayindan qophlonish, muhofazalimni tindurish.	2
4- modul. Yong'in xavfizligi asoslar 2	
9 -mavzu. Yong'in xavfizligini ta'mindash choralar 2	2
Yong'in olali uning kelib cheqish saboblari, omillardari, turlari, yonish fazalarini va ularning vazifasiyatlari. Qisodoyus tarmosqlari bosholari, insbo'ldari va qurilish materiallarning song'inga qarshi bardoshlik darajalarini. Samoil korxonalarning song'inga va portoshagen vazifi bo'yicha tinfilar	
5- modul. Birlamchi libbiy yordam ko'rnatish asoslar 2	
10 -10-mavzu. Birlamchi libbiy yordam ko'rnatish asoslar 2	2
Respublikada birlamchalar libbiy xozimining tasdiq etilishi va uning asosiy vazifalarini, Juhbargangurlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rnatishning turlari va qoldaslarini. Yorak-o'psa reanimatsiyasi qayta jondanishishni o'shaerish qoldasi. Tonderdardan qon ketishi, turlari, vezincha 40 stadiya usullari.	
Jumi	20

Ma'nuzun misq'ishodlari multimedya qurilmolar bilan jicozhangan audioricda akadem ganubilar bilan o'tildi. Qo'llanmadigan li'l'm texnologiyalari-aqly hujum, bils-so'rov, tabii qilish, "ko'rgazmani ma'ruza", "sozhat", "babs-ununzara", "nebunchalar tahilli", "tarmoqqa", "kichek garnixchada ishlash", buliq skeleti, BBB jadvali (Bilamur, bilishni xoblayman, halib oldim).

3.2 Laboratoriya maslah' oldotari bo'yicha ko'rnatma va tavsiyalar

Jahbu o'qip fani bo'yinchu tilobeslat laboratoriya ishlari o'qov rejsidagi auditoriya saolinig'i mos ravishli standart va imalakta tilabligiga mes mivchida mustaqil hujumishini o'z ichiga oldidi.

Laboratoriya maslah' oldoturining texminni ro'yanti

№	Ushbu o'qip fani bo'yinchu tilobeslat laboratoriya ishlari o'qov rejsidagi auditoriya saolinig'i mos ravishli standart va imalakta tilabligiga mes mivchida mustaqil hujumishini o'z ichiga oldidi.	Scout
1	Ishlab chiqarish korxonalarida va insbo'ldorda tahlili yozilishi	2
2.	Samoil korxonalarini va inussiaislardaka mikroqodim shurubellarini	2
2.	Zarardi changlar koncentrasiyasi aniqlash.	2
4.	Zarardi moddalarining koncentrasiyasi aniqlash.	2
5.	Samoil korxonalarida) shovqani aniqlash	2
6.	Ishlab chiqarish joylasishiga tebrinchi aniqlash	2
7.	Elektro jibodezin yerga ulab hisoblashi	2
8.	Radiation va kinoyevi moddalar hisoblashi	2
9.	Birlamchi ishlash tadbirlari vazifalarini hisoblash	2
10.	Birlamchi o'sh chinch vazifalarini ishlash tadbirlari	2
	Jami:	20

3.3. Mostaqil ta'lim va mostaqil ishlari bo'yicha ka'rsarma va tayyoralar

Mashkur funi o'qitish jarayonidagi ta'limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axborot texnologiyalari qo'llanishi ro'zanga tutiladi.

Ma'rurada zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamda

elektron-didaktik texnologiyalarda:

Ortaqilgan umumiy moshqularda aqif yujim, yurubli fikrash, pedagogik

texnologiyalardan,

O'rdaqligani tajribi moshqularda kichik geradorda musobqa, guruhli fikrash

pedagogik texnologiyalarni qo'llash nuzardu tuladi.

Usdu o'quv funi bo'yicha talabslarini mostaqil ta'lim - ma'nuzular komplekt va

tayoviya etibegan ach'ebiyotin hundu darsiy, jumullar, internet masekkillari bilan ishlashni,

standart va malolik talablangan nuroz ishlash muallifi bajarishni o'z ichiga oladi.

Tayoviya etibegan mostaqil ta'lim marxzulari:

1. HFX mustaqimdarini o'rganishga katta hissa qo'shgan janbon va statutimiz olimlari.

2. Xavfsharai kuantifikatsiyalarning soohlari va bosqich ustobularini tahsil qilish.

3. Xavfshelikni ta'mindash tumoyillari va shulabularini tahsil qilish.

4. Fiodlyarning taflis bosqichlariga xavfshelik shunarlari tahsil qilish.

5. Fiodlyat xavfsheligi ta'mindashning ergonomik ko'rnikchalarini tahsil qilish.

6. Ish or'zini zashkilhardtirishning talabllari.

7. Insen antropometrik ko'rnikchalarining foidlyat xavfsheligiiga ta'siri.

8. Faoliyat xavfsheligi ta'mindashda psichologik omillarining abumsiyah.

9. O'rzbekiston Respublikasida huyed foidlyat xavfsheligi ni'milash sohnada qisbal qidilgina qonun va meyarli hujjatlar tizimi.

10. Hayot faoliyoti xavfsheligi fani bo'yicha glossariy tarish.

11. Insosning fizioligik va psichologik tasviflarining xavfshelikni ta'mindashdagi ahnamiyati.

12. Odam anatomoyazining (antropometrik parametrlarining) xavfshelikni ta'mindashdagi ahnamiyati.

13. Hayot faoliyati xavfsheligini ta'mindashga old xalqaro tajribiga va belgilashlar tezligi.

14. Hayot faoliyati xavfsheligini ta'mindashga old chet davlatlarda qabul qilingan qonunlari va meyarli hujjatlar taxlisi.

15. Shovqin va ittashdan hamoyalashish texnik vositalarning garuhlanishi va tuzilishi.

16. Meshin va mehaniķlarda uchun texnika xavfsheligi talabllari kechiriladigan meyarli hujjatlar tizimi.

17. Davlat yong'in xavfsheligi xizmati.

18. Respubliku bo'yicha yong'istar sodir bo'lishi va ulanda ko'rindigan zarzarlar to'g'risida statik ma'lumotlar taxlisi.

19. Yong' undan himoyalundoshing zamonaviy texnik vositalari.

20. Xalqaro terrortoz va terroristik tushkilotlari.

21. O'rzbekistonda bo'lishi mumkin bo'lgan texnogen xavfsheligi.

22. Markaziy Osiyoda bo'lishi mumkin bo'lgan tufayli xavfsheligi.

23. "Aholini va hadudlarni taflib hambarda texnogen xususiyatlari" fawquloddin xavfsheligidan muhofaza qilish to'g'risida gi' qonun bandlarini o'rganish.

24. Favquloddin xavfshelida xavfsheliga xavfshelik qilish divlat

tzim(FVDT)ning strukturasiy tuzilishini o'rganish.

25. -Faqaro mohofizasi to'g'risida gi' qonun bandlarini o'rganish.

26. -Territorialga qarshi kurash to'g'risida gi' qonun bandlarini o'rganish.

27. -Xavfli ishlak chiqarish cheklarining sanusi xavfsheligi to'g'risida" gi' qonun bandlarini o'rganish.

28. "Chiqindilar to'g'risida" gi' qonun bandlarini o'rganish.

29. Favquloddin xavfshelida xavfshelikni ta'mindash bo'yicha qabul qilingan davlat standartlari tizimini o'rganish.

30. "Gidrotexnika imishoschalarining xavfsheligi to'g'risida" gi' qonun bandlarini o'rganish.

31. "Sanitriya mazoratli bo'g'risida" gi' qonun bandlarini o'rganish.

32. "Faqrotolar soq'slig'i ni'si saqlash to'g'risida" gi' qonun bandlarini o'rganish.

IV. FAN BO'YICHAT TALABALAR BLIMMINI NAZORAT QILISH

Talabalar blimmini nazorat qilish O'zbekiston Respublikasi Vazirlari Mafkurnasining 2020 yil 31 dekabredagi "Oliy ta'lim mimesalalunda ta'lim jarayonini tushkil etish bilan bog'liq tizimi takomillikni obor-nahzarlariga to'g'risida" gi' 824-soni qarori bilan tashqilqungan Nioeng'it mavofiq uch turduq, ya'n'i joriy, urailiq va yakuniy mazoratlar o'tkaziladi.

Joriy mazorat - fan mazvorlari ber'yicha bilin va amaliy ko'nikma danjoxini amqliq bilan tashqirli bo'yicha, og'zoz, test o'rkarish, salbat, mazorat ishi, kollokvium, uy vazifalarini tekshirish va shu kabi bosqich shukllincha o'tkaziladi.

O'rqliq mazorat - semestr davomida modulni fizizm asosida o'quv dasturining tegishli (fanning ber nechta muznalarni o'z ichiga olgan) bo'lim tughallanganidan keyin, talashuning bilim va amaliy ko'nikma danjoxini amqliq bilan tashqirli mazsoedda yozma, og'zak, test shukllu o'tazallai. O'rqliq mazorat bir semestrdagi ikki (yoki bir) marta o'rkariladi va shukllu Qozma, og'zak, test va hokazo) hundu seni o'quv faniiga ajratilgan umumiy soatlar hajmidan kelib chiqqan holda belgilanadi.

Yakuniy mazorat - semestr yakunish muayyan fan bo'yicha mazary bilim va amaliy ko'nikmalarni tashkiloti, tizimidan o'zhishirish darajasini amqliq mazsoadida tayanch tashuncha va iboratarga usolxangin "Yozma ish" shaklidida o'tkazaladi. Ilmiy Kengash qurri bilan yakuniy mazorat eg'zaki, test va bosqicha shakllarda ham o'tkazilishi mumkin.

Fan bo'yicha ON hafedru yig'idihi va filkuljet Kengash qatoriga asosan I marta o'tazalladi.

Talabuning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rnikchini tizim qilishda quyidagi nizomlar (keyingi o'rinalacha nizomlari deb yozilishi) tushviga etiladi:

a) 5 bu'll uchan talabuning bilim darsoji quydalgilarga jarob berishi lozem-xulosa va qator qabul qilish, ijodiy filkay olinib, mustaqil muchohada yurita olib, olegan bilimlarni ammlida qo'llay olib, mazayitini huksimish, hilish, aytib berish, tesavvurga ega bo'yish;

b) 4 bu'll uchan talabuning bilim darsoji quydalgilarga jarob berishi lozem-mazsojal maslahatda yurta olib, olegan bilimlarni amalda qo'llay olibishmohiyatini tushunish, hilish, aytib berish, tesavvurga ega bo'yish.

23. "Aholini va hadudlarni taflib hambarda texnogen xususiyatlari" fawquloddin xavfsheligidan muhofaza qilish to'g'risida gi' qonun bandlarini o'rganish.

v) β bo'lib uchun talabuning bilmur durajasi quyidagi larga javob berishi kuzin-mohiyatini tushuni: boshish, ayish berish; tusev surʼiiga bo'lish.
Talabuning farr bo'yicha reytingi quyidagicha aniqlanadi:
 $R = V \times Q / 100$
Bu serdir: V - semestreda funqia ajratilgan umumiy o'quv yoki hikmati (soulardar); Q - fan bo'yicha o'zakshirish durajini (ballardar).

V. INFORMATIION-UCHIBUYTA'MINOTTI.

Mazkur fanni o'qish junyoyida O'zbekiston Respublikasining mafoflati mafoflati qilish, fasoliyotda vaziyatlarga oid qonunmari, kodekslari, O'zbekiston Respublikani Prezidenti Qonunlari va Fomontlari, O'zbekiston Respublikasi Vizirlar Muhkammasining Qonurlari, chet el va Respublikamizda nashr etilgan adabiyotlar, elektron adabiyotlar, virtual laboratoriyalar, laboratoriya mavzuusiga oid texnik jihatda, tardi asaydilar, vikipedia-yalar, diniy jurnallardagi mafolalar, imzalangan ruzgar matnulari, fun bo'yicha o'quv-seslabiy majmuular hamda Internet materialurlaridan foydalaniladi.

5.1. Asosiy va qu'shimcha o'quv adabiyotlari va axborot manbalari

5.1.1. Asosiy adabiyotlar

1. A. Mark, P. Friend James Fundamentals of Occupational Safety and Health. Berman Press, Germany, 2007
2. Yuldashev O.R. Mehnut mafoflati meccor kursu/ Darslik. - T.: "Infakkur qupidi", 2015. - 336 b.
3. E.I. Ibragimov, S. Gazzazanova, O.R. Yuldashev. Mehnut mafoflati maxsus kursi. Darslik-J: TUMI, 2014.-536 b.
4. O.R. Yuldashev, SH.G. Dzhaborova, O.T. Xussonova. Hayot fuoliyatini xavfizligi. Darslik-T: "Tojikkent-Isqisodiyot", 2014.- 268 b.
5. Yermakov G.YO. va boishqilni. Hayot faoliyatini xavfizligi. -T: "Aloqchi", 2009. - 348 b.
6. Narziyev SH.M., Kurbonov SH.X. Hayot fuoliyatini xavfizligi. O'rqaq qo'llannan- T "Yangi nashr"- 234 b

5.1.2. Qu'shimcha idabiyotlar

6. Mirzoyev S.I.M. Tanqidiy tahlili, qurʼiy, tarixi-intizioni va shaxsiy povobjerlik - har bir raʼbar fuoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vizirlar Muhkammasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqboligiga bag'ishlangan mijlidiidagi prezidentining notiqi. // Xalq so'zi gazetasu. 2017 yil 16 yanvar, №11.
7. Mirzoyev SH.M. Buyuk kelajapimizni mard va olijnab xalqimiz bilan birga quramiz. - T: "O'zbekiston" NMU, 2017. - 488 b.
8. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyosi - T: O'zbekiston, 2014. - 46 b.
- 9."Mehnati mafofiza qilish to'g'risida"gi (yangi tasnei) O'zbekiston Respublikasi Qonani, 2016 yil 22 sentabr.

10. Ichlab chiqarishdagi haxtiz hodisalarini va yoddilnur salomatligining hoxsiga xil zararlanshanish tekshirish va hisobga olish to'g'risida" Nizom. Vizirlar Muhkammasining qonani № 286, 06.06.1997. - T.: 1997.
11."Ichlab chiqarishdagi haxtiz hodisalar va karb kinsilikleridan mifburiy davlat ijtimoiy sug'urasi to'g'risida"gi qonun. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatari to'plami, 2008 , 37-38-soni.

5.1.3. Internet saytlari

12. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi vakumat portalı;
13. www.kes.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatari ma'lumotlari milliy hujjasi;
14. www.mintrod.uz – Mehnut va absolit ijtimoiy mafofiza qilish va zorligi sayti
15. www.hilim.uz – O'NMIV sayti